

Paulina Śmiłowska¹
Pod merytoryczną opieką dr. Jerzego Lutego

SYLWETKA ŻOŁNIERZA W ŚWIADOMOŚCI PODCHORAŻYCH WSOWL

Abstrakt: W niniejszym artykule przedstawiono opinie podchorążych na temat motywów podjęcia studiów wojskowych oraz ich subiektywnego spojrzenia na zawód żołnierza zawodowego. W przeprowadzonym badaniu szczególną uwagę zwrócono na mocne oraz słabe strony, jakie niesie za sobą wykonywanie zawodu żołnierza. Dodatkowym motywem podjęcia badania była eksploracja środowiska uczelnianego, zwłaszcza próba określenia poziomu nauczania w WSOWL we Wrocławiu, co pozwoliło na zbadanie odczuć oraz nastawienia studentów do środowiska, w jakim przyszło im funkcjonować.

Słowa kluczowe: socjologia wojska, zawód żołnierza, szkolnictwo wojskowe, stratyfikacja społeczna

WSTĘP

Wojsko od lat cieszy się dużym zaufaniem społecznym, a zawód żołnierza zawodowego budzi respekt wśród innych uczestników życia społecznego. Żołnierz kojarzy się przede wszystkim z postawą człowieka odpowiedzialnego i konsekwentnego w swoim postępowaniu. Jako reprezentant narodu wzbudza respekt i powszechne uznanie. W swojej postawie winien być rzetelny i stać na straży bezpieczeństwa każdego obywatela. Od oficera wymaga się właściwego spełniania stawianych mu obowiązków, prowadzenia na odpowiednim poziomie życia zarówno zawodowego, jak i osobistego, co przejawiać ma się w jego postawie i wartościach, którym hołduje. W powszechnym odczuciu żołnierz powinien prezentować postawę nienaganną moralnie, w której patriotyzm i umiłowanie ojczyzny winno zajmować szczególne miejsce i wieść prym w całokształcie postrzegania i interpretowania rzeczywistości.

1. SOCJOLOGIA WOJSKA

1.1. Portret socjologiczny żołnierza

Zawód żołnierza istnieje w społeczeństwie niejako z nadania społecznego. My – zwykli zjadacze chleba, doszukujemy się w nim patosu. Zawód oficera łączymy nieodzownie z zaufaniem, tak do pojedynczej jednostki, jak do armii w ogóle.

Myśląc o wojsku, nietrudno jest nie dostrzec jego hermetycznego, specyficznego charakteru, który mu towarzyszy, mimo szczelnie zamkniętej struktury, poddanej nieusta-

¹ Paulina Śmiłowska – studentka II roku studiów II stopnia na kierunku Bezpieczeństwo Narodowe w Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Lądowych imienia generała Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu.

jącej obserwacji społecznej². Armia i to, co się w niej dzieje, permanentnie znajduje się pod stałą obserwacją społeczeństwa, które dokonuje analizy i oceny sytuacji. W ten sposób tworzy się wyraźny obraz wojska, poddawanego inwigilacji medialnej.

Studiując socjologię wojska, dowiadujemy się, że na zawód żołnierza składają się przede wszystkim określone obowiązki, przywileje związane z odgrywaną rolą. Nawiązując do słów C. Bartnika, w dzisiejszych czasach potrzeba nam kreowania oficerskiej kadry dowódczej na *elitę duchową, moralną i umysłową*³. Wydaje się, że ta opinia jest uzasadniona, tym bardziej że oficer powinien w sposób faktyczny należeć do inteligencji, której stawia się wysokie wymagania zarówno w sferze kulturalnej, jak i obywatelskiej.

Socjologia wojska zwraca uwagę na rolę żołnierza zawodowego w aspekcie funkcji, które powinien wypełniać, by godnie reprezentować Siły Zbrojne jako kompletną formację oraz cały naród. Rola zawodowa żołnierza sprawia, że jest on zobligowany do zachowań zgodnych z przyjętym, społecznie akceptowanym wzorcem – dopuszczającym pewne zachowania – jego przekroczenie powoduje konsekwencje określonych sankcji⁴. Takie podejście sprawia, że sylwetka oficera nabiera swoistego wymiaru wzoru społecznego, której całościowa postawa stanowi *exemplum* wychowawcze. Żołnierz jest podstawową jednostką w wojsku, formacji zbrojnej powołanej przez organizm społeczno-polityczny dla obrony własnego terytorium przed najazdem, utrzymania w ryzach ludności lub dokonywania podbojów⁵.

Poddając analizie zawód wojskowy, trzeba wyjść od determinantów, które w procesie edukacji powodują ukształtowanie się całościowej sylwetki oficera, przyjmując za wskaźnik wypracowane wartości oraz wykreowany światopogląd.

1.2. Edukacja wojskowa

Wychowanie w wojsku jest złożonym procesem, bowiem na jego strukturę składa się wiele elementów, do których trzeba zaliczyć symbole i wartości, postawy wobec zawodu, kreację postaw przez środowisko wojskowe, jak również relacje społeczne wśród żołnierzy zawodowych, postawy wobec transformacji sił zbrojnych, edukację obywatelską, organizację czasu wolnego oraz aktywność kulturalną. Co więcej za prymarną wartość należy uznać doskonalenie wiedzy oraz umiejętności pedagogicznych⁶. W mojej ocenie składniki te pozwalają wykreować kompletny obraz przykładowego żołnierza, a przede wszystkim prawego obywatela. Nie należy pominąć wartości naczelnych, jakie w procesie edukacji są wpajane każdemu oficerowi. Chodzi tutaj o morale oraz normy, jakie uznaje się za pożądane i właściwe każdemu żołnierzowi.

W kontekście nie tylko zbiorowości wojskowej, lecz także innych grup społecznych ważny jest fakt, że w każdej chcącej skutecznie funkcjonować społeczności musi zostać osiągnięty zasadniczy konsensus moralny wyrażający się w podzieleniu przez jej członków wspólnych wartości. Socjologowie moralności uważają, że we współczesnym złożonym społeczeństwie taki stan jest nieosiągalny. Dzieje się tak dlatego, że wartością moralności rozumianej jako świadomość społeczna jest przede wszystkim polimorficzność, nie zaś jednorodność i spójność⁷. Osobiście zgadzam się z tym poglądem, bowiem logiczne wydaje się twierdzenie o rozbieżności interesów i celów w każdej zbiorowości

² J. Maciejewski, *Oficerowie Wojska Polskiego w okresie przemian społecznej struktury i wojska. Studium socjologiczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2002, s. 50.

³ *Ibidem*, s. 53.

⁴ J. Maciejewski, I. Wolska-Zogata (red.), *Zawód oficera Wojska Polskiego w toku transformacji. Studium socjologiczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2004, s. 20.

⁵ M. Baran-Wojtachnio, J. Dziedzic, M. Kloczkowski (red.), *Społeczne aspekty zawodu wojskowego*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010, s. 193.

⁶ K. Loranty, A. Pieczywok (red.), *O wychowaniu w wojsku*, AON, Warszawa 2011, s. 176-177.

⁷ *Ibidem*, s. 177.

społecznej, co w dużej mierze prowokuje brak jednoznacznego stanowiska w określonej sprawie, a to z kolei może prowadzić do dysonansu w osiągnięciu zgody. Co więcej rozwarstwienia intencjonalne w moim mniemaniu powodują kształtowanie się u każdego oficera z osobna różnych dogmatów aksjologicznych.

Poddając analizie literaturę przedmiotu, trzeba zaznaczyć, że środowisko wojskowe można rozpatrywać jako środowisko wychowawcze i utożsamiać je z całokształtem oddziaływań instytucji wojska. Dzieje się tak dlatego, że jako środowisko zorganizowane świadomie i celowo ma z góry założoną funkcję socjalizacyjną, którą należy określić jako przygotowanie obywateli do roli społecznej żołnierza zawodowego. Z tego wniosek, że cały proces socjalizacyjny determinuje postawę i kształt osobowościowy kadeta, a w późniejszej fazie oficera Wojska Polskiego.

Wychowanie w wojsku to nie tylko przekazywane wartości, ale także szereg uwarunkowań, które swoją podstawę znajdują w konkretnych dokumentach normatywnych. „Doktryna Szkolenia Sił Zbrojnych RP” wskazuje na podstawowe elementy kształtujące sylwetkę żołnierza. I tak, będą to przede wszystkim konstytucyjne zasady polityki obronnej, w tym zasada neutralności w sprawach politycznych oraz cywilnej, demokratycznej kontroli nad wojskiem oraz prawa obywatelskie i obowiązki żołnierskie, zasady pluralizmu społecznego, jak również obrońcy ojczyzny i tolerancji. Ponadto należy podkreślić, że prymarnym wyznacznikiem działań każdego prawego wychowawcy w stosunku do wychowanka, mając na myśli relację przełożony-podwładny, powinno cechować kształtowanie świadomości służby żołnierza-obywatela jako obrońcy własnej ojczyzny, a także żołnierza-uczestnika misji pokojowych, humanitarnych, stabilizacyjnych oraz innych akcji wojskowych poza granicami kraju. Z mojego punktu widzenia pryncypium stanowić powinno kształtowanie wysokiego morale i dyscypliny oraz dbanie o wszechstronny rozwój żołnierza-obywatela, dorosłego człowieka w środowisku wojskowym, a także tworzenie przyjaznej atmosfery służby wojskowej oraz dbałość o warunki jej pełnienia⁸.

1.3. Żołnierze jako segment struktury społecznej

Żołnierze jako element struktury społecznej mają do wypełnienia szereg istotnych zadań, które wpisane są w ich specyficzny charakter służby wojskowej. Przede wszystkim armia w swoim kształcie jest zorganizowana celowo, a celem tym jest kształtowanie osobowości szkolonych kadetów pod kątem ich udziału w walce zbrojnej. Co więcej, do niezwykle istotnych funkcji trzeba zaliczyć rozwijanie takich cech charakteru, jak altruizm, uczciwość, honor, odwaga, poszanowanie autorytetów, miłość do ojczyzny, szacunek wobec tradycji narodowych, a także odpowiedzialność, które są niezwykle ważnym elementem w przygotowaniu obywateli do roli żołnierza. W mojej ocenie żołnierz jako swoisty symbol honoru i oddania powinien swoją postawą, tak zawodową jak ogólnospołeczną, dawać przykład prawego obywatela.

Studiując literaturę przedmiotu, spotykamy się ze szczególnie ciekawą analizą wychowawczych walorów środowiska wojskowego w świetle jego definicji. Takie ujęcie jest nad wyraz interesujące z punktu widzenia stosunków pomiędzy uczestnikami procesu szkoleniowo-wychowawczego i świata symboli, w którym one się dokonują. Środowisko wychowawcze stanowi tu „szczególną arenę”, w obrębie której odbywa się proces szkolenia i wychowania żołnierzy. W tym kontekście wojsko ma również funkcję socjalizacyjną, która zasadza się we współdziałaniu w przygotowaniu obywateli do określonej roli społecznej, a konkretnie do roli obrońcy ojczyzny⁹. Wobec takiego podejścia nasuwa się wniosek, iż wojsko stanowi pewną formę rzeczywistości społecznej, która ogniskuje na

⁸ *Doktryna Szkolenia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej* – DD 7, MON, Szt. Gen. Wojska Polskiego, szkol. 808/2006, Warszawa 2006.

⁹ K. Loranty, A. Pieczywok (red.), *op. cit.*, s. 91.

przekazywaniu nie tylko wartości *stricte* wojskowych, lecz także istotnych części kultury, nieodzownego elementu w procesie socjalizacyjnym.

Podążając się analizy sylwetki oficera Wojska Polskiego, należy zwrócić szczególną uwagę na determinanty, które w kontekście całej organizacji nadają jej jako swoistemu segmentowi struktury społecznej unikatowy charakter. Chodzi przede wszystkim o język, który w tej strukturze przybiera nad wyraz specyficzną funkcję. Specyfika języka wojskowego polega na wydawaniu komend i rozkazów. Istnieje bowiem swoisty żargon wojskowy, mocno cechujący tę grupę społeczną. Można powiedzieć, że struktura lingwistyczna stabilizuje, a ponadto wyznacza ramy owej rzeczywistości społecznej¹⁰.

Wojsko, podobnie jak inne grupy społeczne, ulega procesowi socjalizacji. Po analizie omawianego tematu z punktu widzenia socjologicznego, trzeba na wstępie wyjść od definicji, która ją eksplikuje. I tak, socjalizacja jest określana jako proces, w trakcie którego uczymy się być członkami społeczeństwa, polegający zarówno na internalizacji jego norm i wartości, jak również uczeniu się odgrywania ról¹¹. Inaczej mówiąc, jest to nieustanne nabywanie takich cech, które pozwalają na prawidłowe funkcjonowanie w danych grupach społecznych.

Zawód żołnierza jest zawodem o wąskiej specjalizacji, utrwalonych zasadach kształcenia, które są dostosowane do współczesnych wymogów pola walki¹². W moim mniemaniu żołnierz, jako swego rodzaju strażnik bezpieczeństwa państwa, winien wyróżniać się cechami przywódczymi, potrafić podejmować trafne i racjonalne decyzje, a nade wszystko przyjmować i poprawnie wykonywać rozkazy.

Z socjologicznego punktu widzenia żołnierze stanowią element struktury społecznej, w której tworzą unikatową grupę dyspozycyjną, co oznacza, że służą po to, by realizować określone cele i powierzone zadania. Dyspozycyjność jako termin oddaje charakter służby wojskowej, która ogniskuje się na niemalże nieustannej gotowości oficera do obrony własnego kraju.

Podążając się refleksji nad wartością socjologii w aspekcie zawodu żołnierza, można wysnuć wniosek, że stanowi ona świadomy wybór, który dyktowany jest różnymi pobudkami, nade wszystko potrzebą służenia innym, tak całemu państwu, jak każdemu obywatelowi z osobna. Analiza literatury przedmiotu przekazuje treści, które wyraźnie nadają kształt sylwetce żołnierza – oficera, jawiącego się jako patriota, lojalny i sumiennie wykonywujący swoje obowiązki podwładny, sprawiedliwy i sumienny przełożony, a także oddany kolega.

2. BADANIE STOSUNKU PODCHOROŻYCH WSOWL DO PEŁNIENIA FUNKCJI ŻOŁNIERZA ZAWODOWEGO

2.1. Uzasadnienie podjęcia badań

Podstawowym celem badań przeprowadzonych na próbie 50 podchorążych WSOWL, było sprawdzenie postaw przyszłych oficerów i ich stosunku do pełnienia tej funkcji, a także przyjrzenie się organizacji armii w ogóle. Ponadto przedmiotem zainteresowania była subiektywna ocena żołnierza-studenta związana z poziomem nauczania, jaki reprezentuje szkoła wojskowa, a także perspektywami dalszego rozwoju i miejsca w strukturze organizacji wojskowej. Podstawowym założeniem było zobrazowanie ogólnej sylwetki żołnierza wraz z jej określonymi cechami psychofizycznymi, które determi-

¹⁰ J. Maciejewski, *op. cit.*, s. 26.

¹¹ R. K. Merton, *op. cit.*, s. 222.

¹² J. Maciejewski, T. Kołodziejczyk, D. S. Kozerański (red.), *Oficerowie grup dyspozycyjnych. Socjologiczna analiza procesu bezpieczeństwa narodowego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2008, s. 21.

nują decyzję młodych ludzi związania swojej przyszłości z wojskiem. Ponieważ służba wojskowa budzi ambiwalentne odczucia w odbiorze społecznym, w swoim projekcie postanowiłam przedstawić samych zainteresowanych, tj. przyszłych oficerów Wojska Polskiego, odwołać się do ich opinii i sposobu, w jaki postrzegają swą wyróżnioną rolę społeczną.

2.2. Problemy badawcze

Głównym celem moich badań było zebranie opinii wśród studentów Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych imienia generała Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu na temat służby wojskowej oraz próba odpowiedzi na pytanie o rolę żołnierza w realiach otaczającego nas świata i jego odbiór społeczny. Sprecyzowanie problemu pozwoliło mi na nakreślenie swobodnego konturu pytań, które stały się punktem wyjścia dla omawianego badania: Jakie cechy powinien posiadać wzorowy żołnierz? Jak Polacy postrzegają żołnierzy zawodowych? Jakie cechy podczas sytuacji stresowych są najbardziej pożądane u żołnierza? Jakie są największe wady wykonywania zawodu żołnierza? Jak żołnierze oceniają swoją pracę pod kątem dbania o bezpieczeństwo kraju? Jak rysuje się obraz żołnierza zawodowego w realiach XXI wieku? Czy uczelnia wojskowa dobrze kształci przyszłych oficerów Wojska Polskiego? Czy w wojsku występuje zjawisko faworyzacji żołnierzy pod względem ich umiejętności psychofizycznych? Czy nabyta wiedza jest wyznacznikiem dobrego wykonywania zawodu żołnierza?

2.3. Hipotezy badawcze

Sformułowano następujące hipotezy szczegółowe, które w wyniku badania zostały w większości potwierdzone, m.in.: wzorowy żołnierz wyróżnia się opanowaniem i zdolnością racjonalnego kalkulowania sytuacji; posiadanie w rodzinie żołnierza zawodowego pozytywnie koreluje z karierą wojskową; zawód żołnierza cieszy się dużym zaufaniem społecznym; najważniejszą wartością w zachowaniu żołnierza podczas sytuacji kryzysowej jest dyscyplina i opanowanie; zawód żołnierza niesie za sobą więcej zalet niż minusów; największą wadą w zawodzie żołnierza jest narażenie na duże obciążenie psychiczne; oficerowie odczuwają wysokie poczucie odpowiedzialności za bezpieczeństwo kraju; zawód żołnierza cieszy się wśród społeczeństwa wysokim prestiżem; uczelnia wojskowa rzetelnie przygotowuje swoich studentów do zawodu żołnierza zawodowego; w wojsku nie występuje zjawisko faworyzacji żołnierzy w stosunku do pracowników cywilnych; nabyta w uczelni wiedza istotnie wpływa na stopień przygotowania żołnierzy do służby wojskowej.

2.4. Jednostki badawcze i teren badań

Za jednostki badawcze obrano studentów wojskowych Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych imienia generała Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu. Badaniem, które zostało przeprowadzone w maju 2014 roku, została objęta grupa żołnierzy partycypujących w prowadzonym wykładzie w ramach zajęć uczelnianych. Wybór grupy docelowej nie stanowił problemu ze względu na fakt, że autorka również jest studentką tej uczelni i nie miała problemu z dotarciem do badanych. Jako bezpośredni uczestnicy codziennego funkcjonowania w realiach środowiska wojskowego, żołnierze podchorążowie stanowią rzetelne źródło informacji i wiedzy na temat, który został podjęty. Jako przyszła kadra oficerska stanowią niezbędne ogniwo eksploracyjne, ponadto właśnie ta grupa w przyszłości będzie piastować różnorodne stanowiska wojskowe. Wydaje się, że odpowiedzi badanych oddały ich obiektywne spojrzenie na rzeczywistość wojskową tak w wymiarze pobieranej nauki jak obrazu armii w ogóle.

2.5. Technika badawcza

Techniką badawczą, jaką wybrałam, była ankieta przeprowadzona na grupie respondentów. Badania ankietowe stosuje się najczęściej w celu możliwie szybkiego przebadania bardzo licznych zbiorowości. Polegają one na wywiadzie pisemnym, w którym istotną rolę odgrywa ankieta. Jest to wywiad bardziej oszczędny, jeśli wziąć pod uwagę czas i liczbę badanych. Rola badającego przy zbieraniu danych tą metodą ogranicza się więc do opracowania odpowiedniej ankiety, wyboru osób, które zamierza się poddać badaniom, rozprowadzania ankiet, wskazania sposobu ich zwrotu oraz zebrania zwróconych ankiet. Na ułatwienie opracowania danych istotny wpływ mają bezosobowy charakter ankiety, standardowe pytania oraz ich kolejność. Ponadto zapewniona anonimowość wypowiedzi sprzyja szczerym wypowiedziom respondentów, którzy nie muszą brać odpowiedzialności imiennej za swoje odpowiedzi. Pomimo zalet badań ankietowych, posiadają one też swoje słabe strony. W porównaniu z wywiadem ustnym w badaniach ankietowych nie można uwzględnić indywidualnych różnic respondentów. Ponadto w każdej zbiorowości istnieje pewien odsetek ludzi, którzy z różnych przyczyn nie są w stanie wypełnić należycie ankiety. Kolejnym problemem jest fakt, że nawet w najbardziej starannie opracowanej ankiecie oprócz pytań jednoznacznych występują takie, które mogą wywoływać różne skojarzenia u poszczególnych osób, a tym samym powodować rozbieżności w ich interpretacji oraz w odpowiedziach. Kolejną wadą ankiety jest fakt, że o ile w wywiadzie ustnym, w którym badający może nie tylko notować, co respondent mówi, ale również jak mówi, zwracając uwagę na jego gesty, mimikę itp. przejawy uczuć, o tyle badania ankietowe takich możliwości nie dają, gromadząc dane głównie o charakterze ilościowym¹³.

3. WOJSKO POLSKIE W ODBIORZE SPOŁECZNYM W ŚWIETLE BADAŃ WŁASNYCH

3.1. Struktura społeczno-demograficzna badanych

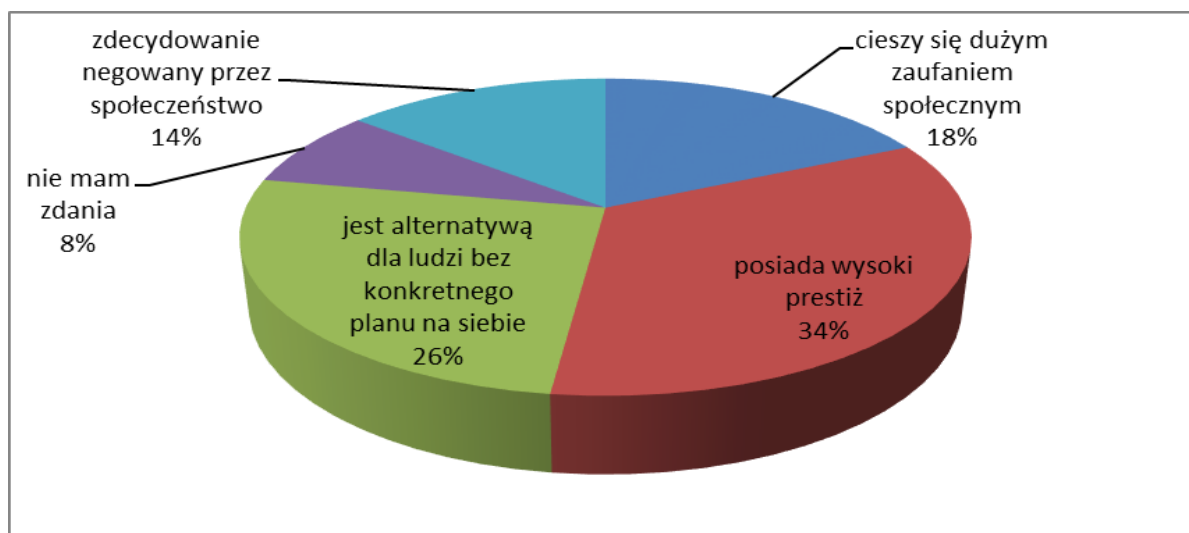
Próba badawcza składała się z 50 osób. Objęci nią zostali studenci III roku studiów wojskowych w Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Lądowych imienia generała Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu. Wśród badanych było 47 mężczyzn i 3 kobiety.

3.2. Wyniki badań własnych i ich analiza

Studentów Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych imienia generała Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu pytałam przede wszystkim o kwestie związane z pełnieniem zawodu żołnierza Wojska Polskiego oraz warunków, jakie stwarza WSOWL, kształcąc przyszłą kadrę oficerską Polski. Na pytanie o subiektywne uczucia kadetów odnośnie postrzegania ich przez społeczeństwo, najwięcej ankietowanych, czyli 17 osób (34%) odpowiada, że zawód żołnierza posiada wysoki prestiż, 13 respondentów (26%) zaznacza, że jest alternatywą dla ludzi bez planu na swoje życie. 9 badanych (18%) twierdzi, że zawód żołnierza cieszy się dużym zaufaniem społecznym, tylko 7 badanych (14%) uważa, że jest on negatywnie postrzegany przez społeczeństwo, zaś 4 osoby nie wyrażają swojego zdania. Wobec powyższego zasadny wydaje się wniosek, iż oficer Wojska Polskiego w odbiorze społecznym cieszy się przede wszystkim dużym szacunkiem i uznaniem, które wynika z dostojności wykonywanego zawodu.

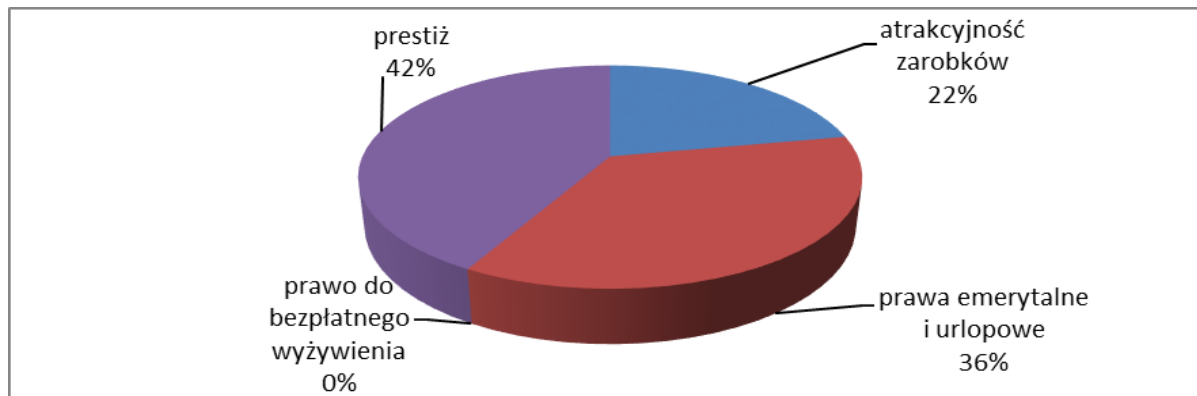
¹³ J. Sztumski, *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, Śląsk, Katowice 1995, s. 130-131.

Rys. 1. Sposób postrzegania zawodu żołnierza w Polsce

Źródło: Opracowanie własne, WSOWL, 2014, N-50.

Na pytanie o najbardziej „pociągające” cechy zawodu żołnierza, ankietowani prezentują różnorodne opinie. Wśród walorów, jakie posiada zawód żołnierza, na pierwszym miejscu wymienia się prestiż zawodowy. Cieszy się on największą popularnością i zyskuje aż 21 głosów ankietowanych (42%). Pytanie zwraca uwagę na prawa emerytalne i urlopowe, które wybiera 18 badanych (36%) oraz atrakcyjne zarobki, które uznaje 11 respondentów (22%). Nikt z badanych nie wskazuje na prawo do bezpłatnego wyżywienia.

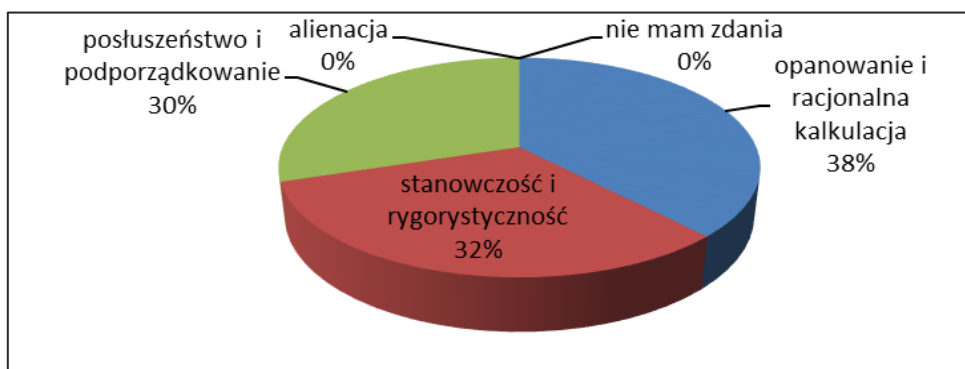

Rys. 2. Najbardziej przyciągające cechy zawodu żołnierza

Źródło: Opracowanie własne, WSOWL, 2014, N-50.

Odnośnie wpływu posiadania w rodzinie żołnierza zawodowego na karierę wojskową, analiza wyników badań wykazuje, że zdecydowana większość, bo aż 37 respondentów (74%) zdecydowanie zgadza się ze stwierdzeniem, iż posiadanie w rodzinie żołnierza pozytywnie koreluje z karierą wojskową, 8 osób zaznacza, że posiadanie w rodzinie żołnierza pomaga w karierze wojskowej, jedynie 3 osoby (6%) raczej nie godzą się z tym twierdzeniem, a dwie kolejne (4%) zdecydowanie uznają to twierdzenie za fałszywe. Wniosek narzuca się sam: funkcjonowanie w środowisku, w którym występują żołnierze zawodowi wpływa pozytywnie na karierę wojskową, chociażby ze względu na możliwość większej asymilacji z rzeczywistością wojskową, a także bezpośrednim przekazem merytorycznym i eksploracyjnym.

Jeśli chodzi o najbardziej pożądane zachowanie żołnierzy podczas sytuacji stresu (w tym bojowego), najczęściej wymienia się opanowanie i racjonalną kalkulację (19 respondentów, 38%), stanowczość i rygorystyczność (16 osób, 32%), oraz posłuszeństwo i podporządkowanie (15 badanych, 30%). Nikt nie wskazuje na alienację jako potencjalny sposób radzenia sobie w sytuacjach trudnych. Zaznaczone przez respondentów cechy są bez wątpienia pożądane w wykonywaniu zawodu żołnierza zawodowego, natomiast świadomość ich wagi wśród kandydatów na oficerów może świadczyć o właściwej asymilacji treści przekazywanych im w procesie edukacji wojskowej przez kadre WSOWL.

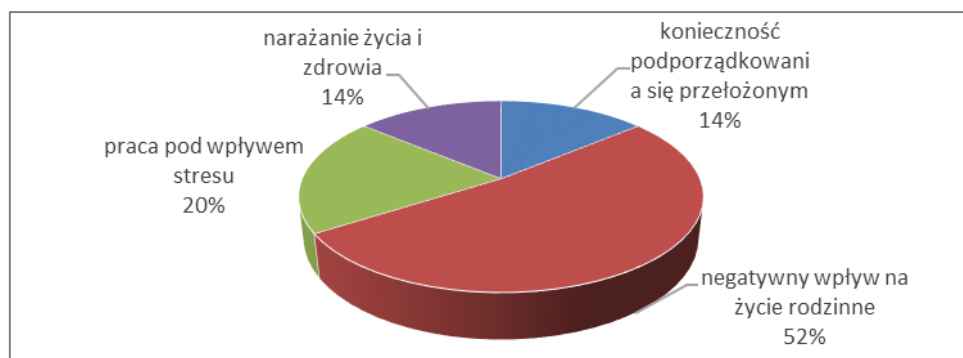
Rys. 3. Najbardziej pożądane zachowanie podczas sytuacji pod wpływem stresu u żołnierzy
Źródło: Opracowanie własne, WSOWL, 2014, N-50.

Bilans mocnych i słabych stron zawodu żołnierza również świadczy o tym, że zyskuje on aprobatę społeczeństwa. 37 ankietowanych (74%) uważa, że zawód żołnierza posiada więcej zalet niż wad, 5 badanych (10%) nie ma zdania, 4 respondentów (8%) zdecydowanie zgadza się, że zawód żołnierza wiąże się z pozytywnymi. Odpowiedzi – raczej nie i zdecydowanie nie, udzieliły w sumie 4 osoby (8%). Wobec tego należy wysunąć wniosek, że zawód żołnierza cieszy się nieustannie dużą popularnością, a dzieje się tak zapewne dlatego, że oprócz prestiżu daje możliwość rozwoju i samorealizacji, będąc przy tym zawodem po prostu ciekawym i atrakcyjnym.

W kwestii skali obciążenia psychicznego związanego z wykonywaniem zawodu żołnierza, najczęściej pojawiała się opinia o wysokich kosztach psychicznych. Odpowiedź taką wybiera aż 27 respondentów (54%). 12 osób (24%) ocenia go jako zawód przeciętnie wpływający na psychikę, natomiast pozostałych 11 badanych uznaje, że bardzo obciąża psychikę. Badani przyznają, że dzieje się tak, ponieważ zawód żołnierza wymaga dużej odpowiedzialności, która znajduje swe odzwierciedlenie w zapewnieniu bezpieczeństwa państwa.

Jeśli chodzi o negatywne strony wykonywania zawodu żołnierza, 26 respondentów (52%) wskazuje na wpływ na życie rodzinne, 10 ankietowanych (20%) zaznacza pracę pod wpływem stresu, 7 osób (14%) wyraża pogląd, że największą przywarą zawodu żołnierza jest narażanie życia i zdrowia, drugie tyle wskazuje na konieczność podporządkowania się przełożonym.

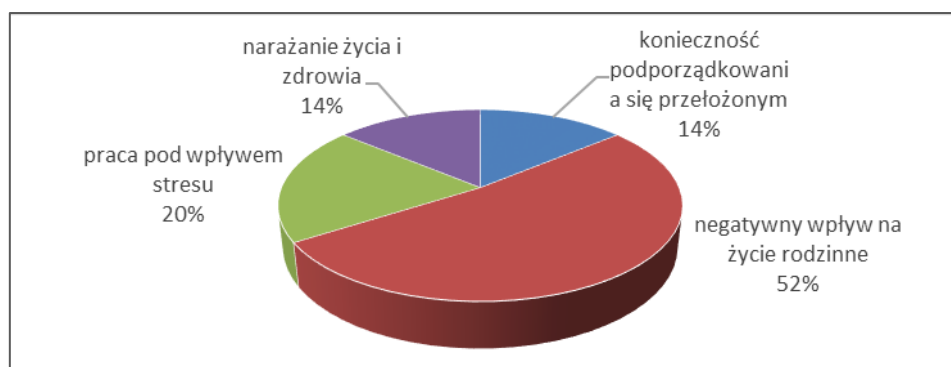

Rys. 4. Największe przywary w wykonywaniu zawodu żołnierza

Źródło: Opracowanie własne, WSOWL, 2014, N-50.

W kwestii głównych motywów podjęcia nauki w WSOWL, najczęściej powtarzaną opinią jest osiągnięcie prestiżu, którą wymienia 25% badanych, 12 respondentów (24%) odpowiada, że motywem jest realizacja marzeń, 11 osób (22%) przyznaje, że głównym motywem wyboru drogi kształcenia są pieniądze. Najmniejszą popularnością wśród respondentów cieszą się: możliwość przejścia na wcześniejszą emeryturę (15%) oraz służba ojczyźnie (14%). Szkoła wojskowa według respondentów kojarzy się przede wszystkim z prestiżem, który wiąże się zarówno z wysokim stopniem przygotowania merytorycznego wykładowców, jak i gotowością studentów do podjęcia przyszłych zadań w charakterze żołnierza zawodowego.

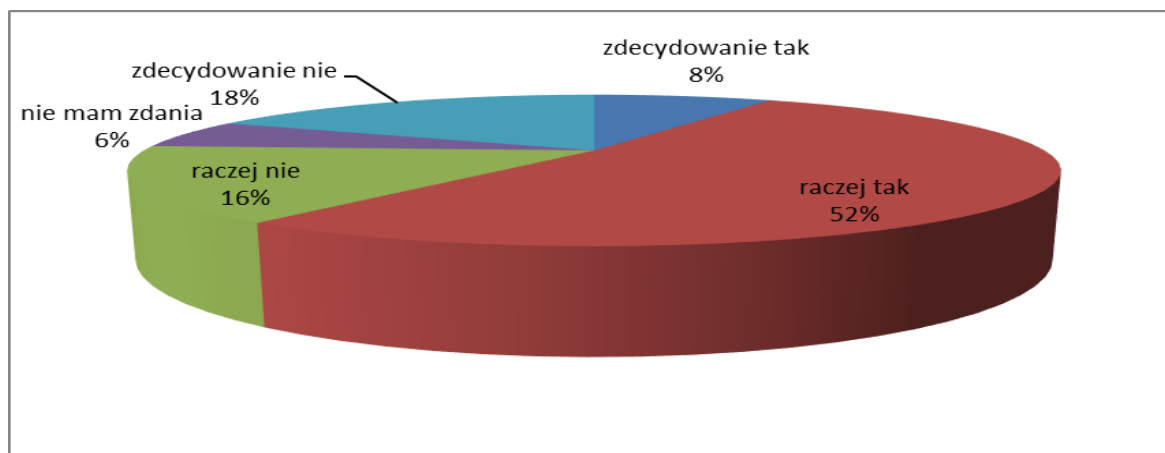
Rys. 5. Największe negatywy wykonywania zawodu żołnierza

Źródło: Opracowanie własne, WSOWL, 2014, N-50.

Odnosnie kwestii należytego przygotowania studentów WSOWL do zawodu żołnierza zawodowego, najwięcej badanych, bo aż 17 osób (34%) udziela opinii pozytywnej, niewiele mniej jest osób, które odpowiadają, że szkoła raczej nie przygotowuje do zawodu – stanowią oni 16 osób (32%). Odpowiedź „zdecydowanie nie” zaznacza 12 osób (24%), 4 respondentów odpowiada „zdecydowanie tak”, a tylko 1 osoba nie ma zdania w tej sprawie.

Biorąc pod uwagę kwestię kształtowania postawy patriotyzmu przez WSOWL, najwięcej, bo aż 26 respondentów (52%) odpowiada, że szkoła raczej kształtuje postawę patriotyzmu, następną w kolejności jest odpowiedź „zdecydowanie nie”, której udziela 9 osób (18%). Odpowiedź „raczej nie” wybiera 8 badanych (16%). Tylko 4 badanych (8%) zaznacza, że szkoła zdecydowanie kształtuje postawę patriotyzmu. 3 respondentów (6%) nie ma tutaj zdania. Ankietowani przyznają, że poczucie patriotyzmu wynika z subiektywnego podejścia do jego warstwy semantycznej, jednak większość czuje się patrio-

tami, a zawód żołnierza w wysokim stopniu koreluje z ich przekonaniem i przeżywanym aksjomatycznym rzeczywistości wojskowej.

Rys. 6. Kształtowanie postawy patriotyzmu przez WSOWL

Źródło: Opracowanie własne, WSOWL, 2014, N-50.

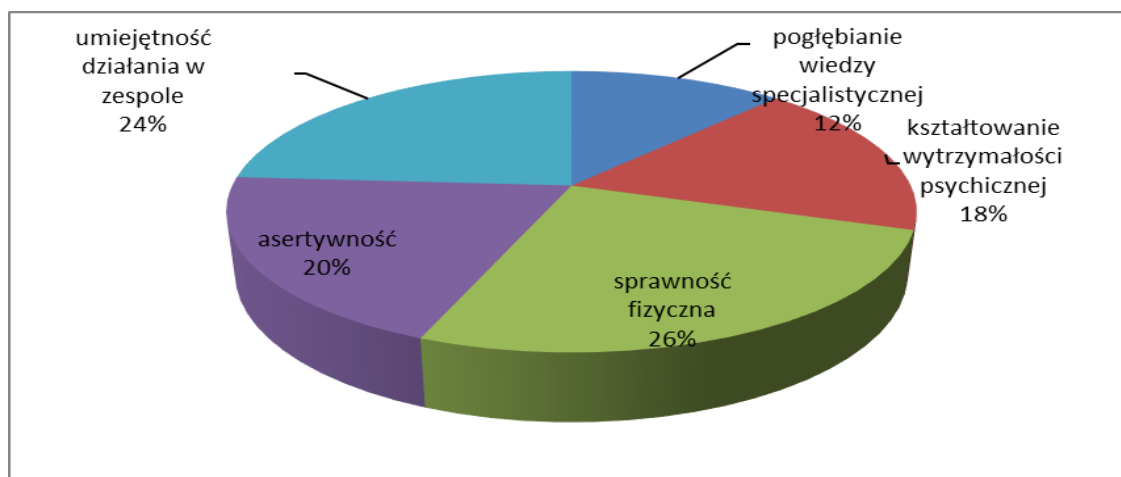
Jeśli chodzi o poziom nauczania w WSOWL, najczęściej badanych, bo aż 25 osób (50%) wyraża opinię, że poziom nauczania jest przeciętny, 15 osób (30%) uznaje, że jest niski, a tylko 10 ankietowanych (20%) stwierdza, że jest wysoki. Nikt nie zaznacza poziomu wysokiego.

Jeśli chodzi o zjawisko dyskryminacji studentów w WSOWL, większość ankietowanych, bo aż 38 osób (75%) wyznaje, że nigdy nie miało do czynienia z takim zjawiskiem, 8 badanych (16%) przyznaje, że dyskryminacja występuje wśród słabszych psychicznie i fizycznie, zaś tylko 5 osób (9%) stwierdza, że sporadycznie zdarzają się przypadki dyskryminacji ze strony kadry dydaktycznej. Dyskryminacja jest wobec tego bardzo rzadkim zjawiskiem, a żołnierze najwyżej cenią sobie wzajemną pomoc i współpracę.

W kwestii rozwoju zainteresowań studentów w procesie kształcenia w WSOWL, wśród opinii respondentów aż 28 ankietowanych (56%) odpowiada, że szkoła rozwija ich zainteresowania, 13 osób (26%) raczej nie rozwija swoich pasji, tylko 6 osób (12%) zdecydowanie nie pogłębia swoich zainteresowań, 3 badanych (6%) nie wyraża zdania, nikt nie wybrał odpowiedzi „zdecydowanie tak”.

W kwestii stosunku rodzin studentów do wyboru związania się z wojskiem, najczęstszą opinią jest dumą – wymienia ją 33 badanych (67%), 11 osób (21%) odpowiada, że stosunek bliskich do dokonanego wyboru jest obojętny, a tylko 6 respondentów przyjmuje negatywne nastawienie. Stanowisko ankietowanych potwierdza, że zawód żołnierza cieszy się dużym uznaniem społecznym i szacunkiem w odbiorze najbliższych.

Odnosnie umiejętności nabywanych w procesie kształcenia w WSOWL, najczęściej osób, bo aż 13 (26%) stawia na sprawność fizyczną, kolejnych 12 ankietowanych (24%) zaznacza umiejętność działania w zespole, 10 respondentów (20%) wskazuje na asertywność, tylko 9 badanych zaznacza kształtowanie wytrzymałości psychicznej. Odpowiedź „pogłębianie wiedzy specjalistycznej” wybiera 6 badanych (12%).

Rys. 7. Umiejętności nabywane w procesie kształcenia w WSOWL

Źródło: Opracowanie własne, WSOWL, 2014, N-50.

Jeśli chodzi o autorytet wychowawczy studentów wojskowych, najwięcej, bo 22 osoby (44%) raczej odnajdują swój autorytet wychowawczy, 14 badanych (28%) zdecydowanie nie posiada takiego autorytetu, 13 badanych (26%) raczej posiada swój wzór wychowawczy. Tylko 1 osoba zdecydowanie nie ma takiego wzoru.

Stopień przygotowania studentów WSOWL do przyszłego zawodu studenci oceniają różnie. 24 respondentów (48%) uważa, że część wiedzy i umiejętności, które nabywa w procesie kształcenia przyda im się w przyszłej pracy, natomiast 16 osób (32%) sądzi, że całość wiedzy przyda im się w przyszłości. Sceptycy, wśród których jest 10 ankietowanych (20 %) wyznają pogląd, że wiedza i umiejętności, jakie przyswajają jako studenci, w ogóle nie przyda się w pracy zawodowej.

Z kolei jeśli chodzi o subiektywną opinię studentów na temat asymilacji ze środowiskiem wojskowym, większość ankietowanych, czyli 37 osób (74%) raczej odnajduje się w środowisku wojskowym, 9 respondentów (18%) pewnie czuje się w wojsku, 2 badanych raczej nie czuje się dobrze w środowisku wojskowym, 1 osoba (2%) nie ma zdania, natomiast 1 respondent (2%) zdecydowanie nie widzi się w roli żołnierza. Respondenci przyznają, że wybór ścieżki zawodowej związanej z wojskiem wynika przede wszystkim z potrzeby realizacji swoich pasji, a także nabycia umiejętności działania w zespole, dlatego środowisko wojskowe pozwala realizować ich zamierzenia.

PODSUMOWANIE

Celem tego artykułu było ukazanie opinii studentów Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych imienia generała Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu na temat stopnia przygotowania przyszłego oficera Wojska Polskiego do zadań związanych z wykonywaniem zawodu żołnierza oraz przedstawienie ich oceny na temat roli WP w dziejących się procesach społecznych, a co się z tym wiąże postrzeganiem sylwetki żołnierza w świadomości społeczeństwa.

Zawód żołnierza jest dobrze postrzegany przez respondentów, a najbardziej kojarzy się z prestiżem. Przyznali także, że zawód żołnierza jest jednym z nielicznych zawodów, w którym można realizować całozyciową karierę zawodową. Za najbardziej pożądane cechy charakteru uznano opanowanie i racjonalną kalkulację, a także posłuszeństwo i podporządkowanie. Zawód żołnierza niesie za sobą więcej korzyści niż strat i aż 74% ankietowanych wskazało na pozytywne aspekty wykonywania tego zawodu. Jest to też

zawód stresujący i odpowiedzialny, a wśród wad wymieniono negatywny wpływ na życie rodzinne.

Zdaniem badanych szkoła w dużej mierze wpływa na lepszą jakość wykonywania zawodu, jednocześnie ponad połowa respondentów wyraziła pogląd, że szkoła kształtuje postawę patriotyzmu. Ciekawe wyniki prezentują opinie bliskich związane z wyborem studiów wojskowych przez żołnierzy WSOWL. Najczęstszą odpowiedzią była dumą. Ankietowani wyrazili swoje opinie na temat stopnia przygotowania do zawodu żołnierza i prawie połowa, tj. 48% uważa, że spora część wiedzy i umiejętności, które nabywa przyda im się w przyszłej pracy, natomiast 16 osób sądzi, że całość wiedzy przyda im się w przyszłości. Sceptycy stanowiący 20% ankietowanych wyznali, że wiedza i umiejętności jakie przyswajają jako studenci w ogóle się nie przydadzą się w pracy zawodowej.

Respondenci zapytani o swoje odczucia w związku z funkcjonowaniem w środowisku wojskowym byli w zasadzie dość jednomyślni – większość ankietowanych, czyli 74% badanych uznało, że raczej odnajduje się w środowisku wojskowym, przy czym tylko 1 respondent na 50 zdecydowanie nie widzi się w roli żołnierza. Można stwierdzić, że decyzja o podjęciu nauki w szkole wojskowej była dojrzała.

BIBLIOGRAFIA

1. Baran-Wojtachnio M., Dziejczak J., Kloczkowski M. (red.), *Spoleczne aspekty zawodu wojskowego*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010.
2. *Doktryna Szkolenia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej – DD 7*, MON, Szt. Gen. Wojska Polskiego, szkol. 808/2006, Warszawa 2006.
3. Loranty K., Pieczywok A. (red.), *O wychowaniu w wojsku*, AON, Warszawa 2011.
4. Maciejewski J., Kołodziejczyk T., Kozerański D. S. (red.), *Oficerowie grup dyspozycyjnych. Socjologiczna analiza procesu bezpieczeństwa narodowego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2008.
5. Maciejewski J., *Oficerowie Wojska Polskiego w okresie przemian społecznej struktury i wojska. Studium socjologiczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2002.
6. Maciejewski J., Wolska-Zogata I. (red.), *Zawód oficera Wojska Polskiego w toku transformacji. Studium socjologiczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2004.
7. Merton R. K., *Teoria socjologiczna i struktura społeczna*, PWN, Warszawa 2002.
8. Sztumski J., *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, Śląsk, Katowice 1995.

A SOLDIER PROFILE IN THE CONSCIOUSNESS OF MILITARY ACADEMY OF LAND FORCES' CADETS

Abstract: *The article presents opinions of soldier cadets about their motives to study the military science and their subjective view of a military profession. The study highlights the strengths and weaknesses that are inherent to the military profession. An additional motive to take the study was to explore the environment of the military academy, especially an attempt to determine an educational potential and a level of teaching at the General Tadeusz Kosciuszko Military Academy of Land Forces. It also allowed to explore the feelings and attitudes of student cadets to the environment in which they have to operate as a military personnel.*

Keywords: *military sociology, military profession, military education, social stratification*